

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu - zakázka č. 2135: **VYUŽITÍ KVALITATIVNÍ METODY VE VÝZKUMU ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI**

Pracoviště 01210
Činnost 1210

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: **PhDr. Jana Doležalová, Ph.D.**

KPP PdF UHK

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Monika Modráčková

studentské číslo: 22798/3,

obor: Učitelství pro střední školy - český jazyk a literatura (P-NSSKJ), Učitelství pro střední školy -
základy společenských věd (P-NSSKON), 1. ročník magisterského studia

číslo účtu: 000002076877043/0800

Celková částka přidělené dotace: 18.000,- Kč (17.000+1000 navýšení dotace)

Stručný popis a hodnocení řešené problematiky:

V plánu předkládaného specifického výzkumu bylo sledovat tři základní oblasti:

1. Ověřit kvalitativní metodu ve výzkumu čtenářské gramotnosti.

Bylo splněno – viz texty s výsledky specifického výzkumu zveřejněné v přílohách.

2. Budou shromažďovány informace o utváření vztahu jedinců k literatuře, o utváření čtenářských dovedností a o učení z textu v průběhu dosavadního života pohledem studentů, začínajících i zkušených učitelů, abychom poznali faktory, které se na tomto procesu podílely. Bude zjišťováno narativní formou metodou s názvem *Moje cesta ke čtení* a čtenářství.

Bylo splněno. Dospěly jsme se spoluřešitelkou k zajímavým výsledkům, které vedly k vytvoření modelů čtenářů na základě kategorií, které vzešly z analýzy výpovědí respondentů (viz příloha).

3. Výsledky se stanou podkladem pro plánované inovace v přípravě budoucích učitelů.

Studenti denního i konzultativního studia byly seznámeni s výsledky výzkumů. Do studia obecné didaktiky byla zařazena témata týkající se nejen učení z textu, ale i čtení, které utvářejí čtenářství.

ETAPY výzkumného šetření v r. 2012 a jejich reflexe:

Únor – březen	Příprava výzkumných nástrojů a předvýzkum Na malém vzorku, kterým již nyní disponujeme, si vyzkoušíme vyhodnocení této metody. <i>Reflexe: Splněno. Při rozboru textů se nám ukázaly první kategorie, které tvořily základ pro analýzu výpovědí.</i>
Duben-květen	Výzkumná šetření mezi učiteli na ZŠ a SŠ. Sběr dat provedeme nejen na školách, ale též mezi studenty konzultativního studia. <i>Reflexe: Zde byla provedena změna oproti původnímu záměru. Vzhledem k časové náročnosti sepsání výpovědí, bylo šetření provedeno mezi studenty denního studia PdF.</i>
Červen – srpen	Vyhodnocení získaných výsledků, jejich analýza a interpretace.

	<i>Reflexe: Došlo k plnění tohoto cíle, ale analýza, tvorba textu o výsledcích šetření a jejich grafické zpracování se vzhledem k časové náročnosti této činnosti protáhla do další etapy.</i>
Září – listopad	Příprava odborných textů se zveřejněním výsledků empirických šetření. <i>Reflexe: Na sympoziu, které se konalo ve dnech 6.-8.9.2012 na Slovensku, byly předneseny první výsledky šetření čtenářství narativní metodou. Dále byl připravován text do monografie Dubnického technického institutu na Slovensku a do monografie o čtenářské gramotnosti autorky.</i>
Prosinec	Vystoupení na konferenci. Zpracování závěrečné zprávy. <i>Reflexe: Účast na konferenci byla realizována již v září. V této prosincové etapě byla zpracovávána data do monografie o čtenářské gramotnosti.</i>

Plnění kontrolovatelných výsledků řešení

Kontrolovatelné výsledky řešení nejsou zatím ke 3.1. 2013 publikovány. Kapitola do vědecké monografie autorky o práci s textovými informacemi a kapitola v monografii dubnického institutu budou publikovány v nejbližších dnech. Jsou uvedeny v přílohách č. 3 a 4. V příloze č. 2 je uvedena prezentace na vystoupení na konferenci na Slovensku.

Přehled realizovaných výdajů:

Původní plánovaný rozpočet očekávaných výdajů:

	Výše plánovaných výdajů	Zdůvodnění
a) osobní náklady	2.000,- Kč	Dohody o provedení práce za zpracování statistických výpočtů a za recenze odborné publikace.
b) stipendia	5.000,- Kč	Monika Modráčková , studentské číslo: 22798/3 Navrženo bude mimořádné stipendium za podíl na distribuci a zpracování dotazníků a za sběr výpovědí učitelů narativní metodou. Taktéž za spolupráci při vypracování textů o výzkumném šetření.
c) materiálové náklady	1.228,- Kč	Kancelářské potřeby – kancelářský papír na kopírování, desky a šanony na zakládání materiálů, psací potřeby.
d) provozní náklady nebo výdaje	Xxx	xxx
e) výdaje na služby	2.000,-Kč	za překlady odborných textů
f) doplňkové (režijní) náklady	Xxx	xxx
g) cestovné	110euro (2738,45,-Kč) 5039,35,- Kč Celkem: 7.777,80,-Kč	Konferenční poplatek Cestovné na konferenci, ubytování, diety, pojištění
CELKEM	18.005,80- Kč	

Plánovaný rozpočet byl s drobnými odchylkami dodržen.

a)

Osobní náklady ve formě dohody o provedení práce byly vydány za provedení statistických výpočtů k doplňujícím údajům k narativní metodě.

b)

Stipendia a jejich stručné zdůvodnění

Mimořádné stipendium ve výši 5000,-Kč bylo přiděleno Monice Modráčkové za zpracování dat z dotazníku, rovněž tak za podíl na textu do monografie.

c)

Za kancelářské potřeby byla vydána vyšší finanční částka oproti původnímu plánu (o 228Kč). Došlo k tomu z možnosti čerpat z navýšeného rozpočtu o 1.000,-Kč.

d)

Cestovné bylo překročeno o 778 Kč, avšak náklady odpovídají sumám požadovaným organizátory (viz příloha č. 1). Vzhledem k navýšení původního rozpočtu byl tento výdej možné pokrýt ještě z tohoto rozpočtu.

Přílohy:

Příloha č. 1: Pozvánka na konferenci na Slovensku

Příloha č. 2: Prezentace pro vystoupení na konferenci s názvem: **RESEARCH INTO READING STRATEGIES AND THE PASSION FOR READING AMONG THE STUDENTS OF FACULTY OF EDUCATION** (samostatná příloha)

Příloha č. 3: Kapitola do slovenské monografie: **READING AMONG THE STUDENTS OF FACULTY OF EDUCATION**

Příloha č. 4: Kapitola do monografie o čtenářské gramotnosti s názvem „Modely čtenářství“

Příloha č. 5: „Výsledovka“ z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace

Datum: 3.1. 2013

Podpis odpovědného řešitele

Přílohy:

Příloha č. 1: Pozvánka na konferenci na Slovensku

***Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom
Vás pozýva na medzinárodné vedecké sympóziom***

XI. Symposium „Geschichte der Erwachsenenbildung in Zentraleuropa“

*Európske štandardy vzdelávania v systéme manažérstva kvality vysokých škôl
a inštitúcií celoživotného vzdelávania*

*European Standards of Education in the Quality Management System of Universities
and Institutions of Lifelong Education*

**6. – 8. september 2012
Trenčianske Teplice, Slovensko**

Záštitu nad sympóziom prevzala Mgr. Gabriela Sláviková,
riaditeľka Dubnického technologického inštitútu v Dubnici nad Váhom.

Vedecký garant sympózia: doc. PhDr. Viola Tamášová, CSc.,
Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom.

Medzinárodný vedecký výbor

doc. Ing. Sándor Albert, PhD., Dr. h. c., Komárno, Slowakei
prof. Ing. Ján Bajtoš, CSc. PhD., DTI, Dubnica nad Váhom, Slowakei
prof. Dr. Jana Goriup – Bezenšek, PhD., Universität Maribor, Slowenien
prof. Dr. Elke Gruber, PhD., Universität Klagenfurt, Österreich
prof. Dr. Anita Klapan, PhD., Universität Rijeka, Kroatien
RNDr. Karol Korintuš, DTI, Dubnica nad Váhom, Slowakei
Ing. Daniel Lajčin, PhD., Oberdirektor Dupres Group, Dubnica nad Váhom, Slowakei
prof. Dr. František Mezihorák, CSc., Dr. h. c., PU Olomouc, Tschechische Republik

prof. Dr. Alena Nelešovská, PhD., PU, Olomouc, Tschechische Republik
prof. Dr. Erich Petlák, CSc., DTI, Dubnica nad Váhom, Slowakei
Prof. Dr. Gabriela Petrová, CSc., Constantine der Philisoph Universität, Nitra
prof. Ing. Peter Plavčan, PhD., Schulwesenministerium, Slowakei
prof. Mihály Sári, PhD., Eötvös – József Colledge, Baja, Ungarn
prof. Ing. Róbert Štefko, CSc., Universität Prešov, Managementfakultät, Prešov,
Slowakei
doc. Dr. Gustav Ušiak, CSc, DTI, Dubnica nad Váhom, Slowakei
prof. Ing. Ladislav Várkoly, PhD., DTI, Dubnica nad Váhom, Slowakei
PhDr. Iveta Žeravíková, DTI, Dubnica nad Váhom, Slowakei

Programový a organizačný výbor

Ing. Miriama Vojteková, DTI, Dubnica nad Váhom
PaedDr. Slávka Hlásna, PhD., DTI v Dubnici nad Váhom
PaedDr. Zuzana Geršicová, PhD., DTI v Dubnici nad Váhom
Mgr. Miroslava Adamík Šimegová, PhD., DTI v Dubnici nad Váhom
Mgr. Monika Dohnanská, DTI v Dubnici nad Váhom
Ing. Miroslava Hrvolová, DTI v Dubnici nad Váhom
PaedDr. Lucia Rákayová, PhD., DTI v Dubnici nad Váhom

Ciele XI. vedeckého sympózia s medzinárodnou účasťou

- Výmena názorov, teoretických poznatkov a praktických skúseností v oblasti systému manažérstva kvality vysokej školy,
- prezentácia výsledkov výskumu a teoretických poznatkov v oblasti systému manažérstva kvality v inštitúciách celoživotného vzdelávania,
- prezentácia výsledkov výskumu v oblasti manažovania kvality výučby,
- nadviazanie a prehĺbenie vzťahov s domácimi i zahraničnými univerzitami, vedecko-výskumnými pracoviskami a odbornou praxou.

Tematické zameranie konferencie

Recenzované príspevky budú zaradené podľa odborného tematického zamerania:

1. manažérstvo kvality vysokej škôl,
2. manažérstvo kvality inštitúcií celoživotného vzdelávania,
3. manažovanie kvality výučby na VŠ.

Výstupom z konferencie bude zborník abstraktov s ISBN a recenzovaná vedecká monografia príspevkov v anglickom alebo nemeckom jazyku.

Organizačné pokyny pre prispievateľov

Termín zaslania prihlášky vrátane stručnej 3-riadkovej anotácie v slovenskom, anglickom alebo nemeckom jazyku je do **30. 3. 2012** na e-mailovú adresu symposium2012@dti.sk.

Termín zaslania abstraktu (max. 15 riadkov) iba v anglickom alebo nemeckom jazyku je do **30. 4. 2012**.

Termín zaslania power-pointovej prezentácie je do **15. 6. 2012**.

Termín zaslania príspevku v anglickom alebo nemeckom jazyku je do **15. 6. 2012**.

Organizátor žiada o rešpektovanie tematického zamerania sympózia a vyhradzuje si právo výberu príspevkov.

Prezentácia príspevkov

Plenárne referáty: v trvaní max. 20 min.

Koreferáty: v trvaní max. 10 min.

Rokovacie jazyky: angličtina, nemčina, slovenčina

Platobná inštrukcia

Konferenčný poplatok: 110 EUR

Každá platba musí obsahovať variabilný symbol a meno osoby, za ktorú je poplatok uhrádzaný. Inak nebude možné platbu identifikovať a poplatok bude považovaný za neuhradený!

Bankové spojenie: Slovenská sporiteľňa, a. s., Nová Dubnica

Číslo účtu: 0362690627/0900

Variabilný symbol: 67892012

IBAN: SK 83 0900 0000 0003 6269 0627

SWIFT: GIBASKBX

Úplná adresa príjemcu:

Dubnický technologický inštitút s.r.o.

Dukelská štvrť 1404/613

018 41 Dubnica nad Váhom

Konferenčný poplatok zahŕňa náklady na registráciu, zabezpečenie konferenčných priestorov, stravu a občerstvenie počas konferencie ako aj vydanie vedeckej monografie.

Účastnícke poplatky – aktívna účasť

Produkt	Cena	Cena zahŕňa:
Účastnícky poplatok vložné typ A (= účasť 6. + 7.9.2012)	110 €	vstup na sympóziu v oba konferenčné dni, občerstvenie počas prestávok konferencie, 2 x obed, vstup na slávnostnú recepciu a večeru, uverejnenie príspevku v monografii, 1 ks tlačaná monografia, zborník abstraktov, organizačné náklady
Účastnícky poplatok vložné typ B	95 €	vstup na sympóziu len vo štvrtok 6.9.2012, občerstvenie počas prestávok konferencie, 1 x obed, vstup na slávnostnú

(= účasť 6.9.2012)		recepciu, uverejnenie príspevku v monografii, 1 ks tlačená monografia, zborník abstraktov, organizačné náklady
Účastnícky poplatok vložné typ C (= účasť 7.9.2012)	95 €	vstup na konferenciu len v piatok 7.9.2012, občerstvenie počas prestávok konferencie, uverejnenie príspevku v monografii, 1 ks tlačená monografia, zborník abstraktov, 1 x obed, vstup na slávnostnú večeru, organizačné náklady
Slávnostná recepcia 6.9.2012	25 €	vstup na slávnostnú recepciu pre 1 osobu (je zahrnutý v cenovej ponuke vložného typu A, B)
Slávnostná večera 7.9.2012	25 €	vstup na slávnostnú večeru pre 1 osobu (je zahrnutý v cenovej ponuke vložného typu A, C)

Ceny sú uvedené s DPH.

Účastnícke poplatky – bez osobnej účasti

Uverejnenie odborného príspevku v monografii	30 €	uverejnenie odborného príspevku v monografii, 1 ks tlačená monografia, bez osobnej účasti na konferencii
Tlačená monografia príspevkov konferencie (navyše)	20 €	1 ks tlačená monografia (navyše)
Inzertný priestor v zborníku veľkosti ½ strany zborníka	30 €	zverejnenie dodaného propagačného materiálu ako formy platenej inzercie v zborníku
Inzertný priestor v zborníku veľkosti 1 strany zborníka	50 €	zverejnenie dodaného propagačného materiálu ako formy platenej inzercie v zborníku
Inzertný priestor v zborníku veľkosti 2 strán zborníka	70 €	zverejnenie dodaného propagačného materiálu ako formy platenej inzercie v zborníku

Ceny sú uvedené s DPH.

Zľavy pre denných doktorandov

- zľava 50 % z ceny účastníckeho poplatku typu A – B – C
- 20 € za uverejnenie odborného príspevku v monografii, vrátane 1 ks tlačenej monografie

Zľava bude poskytnutá iba doktorandom, ktorí prinesú potvrdenie o dennej forme doktorandského štúdia.

Študenti vysokých škôl a univerzít majú na odbornú časť konferencie voľný vstup.

Kontakty

Vedecký garant konferencie DTI 2012

doc. PhDr. Viola Tamášová, CSc.
Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom
Sládkovičova ul. 533/20
018 41 Dubnica nad Váhom
Slovensko

E-mail: tamasova@dti.sk

Sekretariát konferencie DTI 2012

Ing. Miriama Vojteková
Dubnický technologický inštitút s.r.o.
Dukelská štvrť 1404/613
018 41 Dubnica nad Váhom
Slovensko

E-mail: symposium2012@dti.sk

PhDr. Jana Doležalová, Ph.D., The Czech Republic

Abstract: The text informs about the results of a research into reading strategies of the Faculty of Education students. Successful reading strategies are one of the prerequisites of successful study at a higher education institution. Further it informs about the results of a research into their passion for reading.

Key words: reading strategies, the passion for reading, undergraduate teacher education

1. The present state of knowledge

Our society incessantly increases the requirements on reading literacy and accordingly demands of the society members that they achieve high levels of it. Reading literacy is considered to be an important life competence because it is used in all spheres of human life. According to the theory of work with text information, reading literacy is defined as the ability to understand written text with the accent on reflecting on it, on critical assessment of all parts of the text, as well as on the skill to use the text information for fulfilling other tasks. Thus functionally interpreted, reading literacy enables the development of the abilities of an individual and his or her integration into contemporary society (freely under Reading Framework-PISA, 1998, EURYDICE, 2011). Reading literacy is then attached importance both universal and individual.

Reading literacy is made up of a richly structured complex of knowledge, skills, and attitudes, and it is also influenced by many factors (Doležalová, 2005, 2009, Gavora, 1992, 2002, 2008, Průcha, 1987, Rabušicová, 2002). It starts developing already since the earliest age in a stimulating family environment, but especially by the systematic and purposive instruction at the basic school. The essentials of reading literacy are formed there, especially at the first stage of basic school and they influence the quality of education in subsequent periods.

For that reason, in the Framework Educational Programme for Basic Education (FEPBE), reader skills pervade key competences, they are the means of attaining expected outcome. As reading literacy is the necessary means for attaining many expected targets of FEPBE, it should also be improved by the teachers in all school subjects at the second stage of basic school and at the secondary school. It has been proven that the level of reading literacy is influenced in school education especially by the teacher (Gavora, 2008). Following circumstances complicate the situation:

- 1) The researches in our country and abroad are focused primarily on the reading literacy of the pupils of the first stage of basic school (they are very often focused on pre-reading literacy abroad, e. g. Sulzby, Teale, 1991).
- 2) In the pupils of the second stage of basic school, the researches are focused primarily on the passion for reading (e.g. Bubeníčková, Čuřín et al., 2011, Homolová, 2008, Lederbuchová, 2004, Prudký, 1995 et al.), not so much on reading skills.

According to our partial experiences, not all reading skills in pupils are routinely developed by the teachers; the pupils have no experience with some of the skills. At the same time, the pupils need help in developing strategies for learning from the text, for understanding specific texts in a particular discipline. In practice we encounter the opinion that the pupils should

master “reading” since as early as the end of the first stage of basic school and for that reason the teachers pay no attention to the development of reading literacy at the second stage of basic school, or only unsystematic one or with the stress on the development of the technique of reading (Doležalová, Najvarová, Najvar, 2008, Gavora, Zápotočná, 2003, Průcha, 1987). Another problem is that many teachers (especially of other than language teaching qualifications) may know neither the demanding content of the contemporary conception of reading literacy nor the means of its development, because in our country not many books are published in this field. According to our experience, especially the teachers of languages are interested in the education in this matter. The synergy of working of the teachers in various subjects would contribute to the development of reading skills and the passion for reading of the pupils.

2. The formulation of a problem

Exacting demands are made on reading literacy and they are reflected in the school curriculums. But international researches on reading literacy (PISA, PIRLS) find unfavourable results in Czech pupils already for a longer time and trends are not improving. Where should the causes of this state be looked for so that appropriate measures might be suggested? The work of teachers at the basic school and at the secondary school, but also in undergraduate teacher education programmes at the Faculty of Education are the possible activities from where to start.

Why is it necessary to observe the characteristics of reading literacy among the students of the Faculty of Education?

- It is possible in the students to look for the influence of their teachers’ instruction on reading skills and the passion for reading in recent years.
- The student teachers at the Faculty of Education at the University of Hradec Králové should be provided with competencies which would enable them to develop reading literacy of pupils in teaching practice
- Knowledge of the reading literacy level of the Faculty of Education students is the condition for preventive and intervention programmes integrated into their study at the Faculty of Education
- Self-knowledge attained by the students in the issue of reading skills (especially using of a strategy for learning from text) is the initial stage in forming necessary competencies in prospective teachers.

Prospective teachers, the first-year students of the Faculty of Education are an interesting and specific group for us researchers. At this age they are capable of deeper self-reflection. They can still recall quite easily their experiences with the ways of developing reading literacy at the basic school and they can give valuable information about them, as well as about in-school and out-of-school influences which in the course of their lives had an effect on them in the field of the passion for reading.

Question No. 1: What strategies for learning from text do the Faculty of Education students use and what experiences do they have with their developing in learning at the primary and secondary school?

Question No. 2: In learning at that time, was any support for the Faculty of Education students provided during developing reading skills, especially during creating the skill of learning from text?

It is especially important for student teachers that they have rich and positive experiences of working with text, that they master various strategies for learning from text, because they will transfer them to the pupils in their educational activities. Self-knowledge and realization of one’s own strategies used in learning from text have importance in the process of the students’

self-forming in this sphere. It will provide researchers with an overview of the state in this problematic.

Question No. 3: What factors influenced reading literacy in individual stages of ontogenetic evolution of the Faculty of Education students most?

Reading and the passion for reading of the Faculty of Education students were influenced by various family, school, and other impacts from the earliest age. It is important for the students to become conscious of the factors which had their effects on them because the students will be able to work with them in premeditated and intentional manner in their teaching practice. The analysis results of the answers of the Faculty of Education students will be for the researchers an update of present knowledge in this field.

The aims of empirical research

The following aims were set:

- 1) To find out the Faculty of Education students' strategies for work with text (chiefly for learning from text).
- 2) To find out what experiences they have with developing reading literacy in school teaching.

Data necessary for fulfilling the aims of No. 1 and No. 2 were obtained through a questionnaire on reading styles (Najvarová, 2006). Six years ago, similar aims were set by us; this time the empirical research was conceived more extensively using another method to obtain quantitative data, see aim No. 3.

- 3) To find out factors which influenced the development of a liking for reading in the course of ontogenetic evolution of the Faculty of Education students.

The influences (factors) on developing reading skills and on a liking for reading and books throughout the life (from birth to the present) among FE students were researched using the narrative method – a biography called *My Journey to Reading and to the Passion for Reading*. This way the aim No. 2 and primarily No. 3 were fulfilled.

3. The research sample

Studying for various teaching qualifications at the Faculty of Education of the University of Hradec Králové in Hradec Králové, the first-year students participated in the empirical research in school year 2010-2011, 196 in number.

4. The results and their interpretation

4.1 The results of a questionnaire survey

The data in the following table describes the situation in our secondary schools in the field of work with text concentrated on text comprehension and on learning from text. In it, selected results of a questionnaire survey of reader strategies are put forward (Najvarová, 2006) both of the Faculty of Education first-year students who answered questions about the situation at the secondary school and of the secondary technical school students (branch with upper-secondary school leaving). We focused on the secondary technical school students because, among others, the number of them at higher education institutions increases, therefore it increases also at the Faculty of Education. That is why it is also helpful to know the situation in them as in prospective teachers.

The repertory of known and described strategies for working with text is relatively rich. Their importance for efficient learning is stressed. But the results of the survey among the students show not too much favourable situation.

Table No. 1: Reading strategies of the students of the Faculty of Education (FE) and of the Secondary Technical School (STS).

Research samples: FE students 196, STS students 164.

Questions	FE students	STS students
1. Students sort information from text in the course of reading	Yes 55%	Yes 42% (No 31%)
2. What they excerpt from text: - most important information in their opinion - information highlighted in text - information they do not understand	83% 29% 34%	76% 22% 21% (nothing is excerpted 12%)
3. For deeper understanding of the text he/she owns, he/she chooses: - underlining - excerpting - notes in the margin of page	86% 27% 21%	79% 17% 12% (from 5 offered possibilities no one was chosen 6%)
4. Making notes of new subject matter in an exercise book - the teacher dictates in what he/she will examine - we make notes from textbooks - we make notes from the teacher's exposition - the teacher will leave making notes to us	61% 39% 66% 55%	43% 22% 21% 10%
5. Who advised you how to learn from text? - I found it out myself - the parents - the basic school teacher - the secondary technical school teacher - my contemporaries	38% 25% 18% 9% 13%	55% 28% 17% 15% 14%

The students' teaching competences are relatively poor for further study and for the teacher's life or profession. Both limited number of strategies for work with text which the students have at their disposal and also lack of experience with active, i.e. thoughtful processing of text information, pose a problem.

4.2 The results of a survey using the narrative method

As an introduction, it can be stated that the results obtained with the narrative method (Miovský, 2006) confirm hitherto valid and known factors of development of the passion for reading which describes e.g. Havlínová (1987) or Nuttall (2005). Following model can be created from the most frequent answers of the Faculty of Education students: Parents played the most important part in early stages of their lives. They used to tell fairy tales before sleep for which the present-day students have very pleasant memories. For the next period, i.e. younger school age, the students very often mention the passion for reading. At the second stage of basic school a problem often occurred among the present-day students in the form of unpopular required reading. Liking for reading of individuals and attitude to genre selection are already diverse. At the secondary school again (mostly at the grammar school, in Czech

‘gymnázium’) they often assess required reading negatively but they admit that owing to it they could come by good quality literature. At the grammar school they had little leisure for reading. But now they realize that they would like to read something again for pleasure. It is important for teaching profession that the student teachers have knowledge of children’s literature and that they have reader experiences. They can use them in their future work with pupils.

Conclusion

The survey gave us a picture about students’ experiences with reading various texts. We will react to them in the educational disciplines in undergraduate teacher training.

This text has been written in the framework of the specific research 2011/No.2112 and 2012/No.2135.

References

- BUBENÍČKOVÁ, P., ČUŘÍN, M. a kol.: Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti. Hradec Králové 2011, ISBN 978-80-7435-165-5
- DOLEŽALOVÁ, J.: Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech. Hradec Králové, 2005, ISBN 80-7041-115-5
- DOLEŽALOVÁ, J.: Gramotnost. In: PRŮCHA, J. Pedagogická encyklopedie. Praha 2009, s. 223-229, ISBN 978-80-7367-546-2
- DOLEŽALOVÁ, J., NAJVAROVÁ, V., NAJVAR, P.: Čtenářské strategie studentů Pdf. In: SVATOŠ, T., DOLEŽALOVÁ, J. (eds.): Pedagogický výzkum jako podpora proměny současné školy. Hradec Králové 2008, s. 333 – 343, ISBN 978-80-7041-787
- DOLEŽALOVÁ, J.: Připravenost učitelů na práci s textovými informacemi. Specifický výzkum č. 2112, r. 2011.
- DOLEŽALOVÁ, J.: Využití kvalitativní metody ve výzkumu čtenářské gramotnosti. Specifický výzkum 2135, r. 2012.
- EURYDICE. Teaching Reading in Europe: Contexts, Policies and Practices, Brussels 2011, ISBN 978-92-9201-179-6 (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)
- GAVORA, P. a kol.: Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka. Nitra 2008, ISBN 978-80-89132-57-7
- GAVORA, P.: Žiak a text. Bratislava 1992, ISBN 80-08-00333-2
- GAVORA, P., ZÁPOTOČNÁ, O. (eds.): Gramotnosť: vývin a možnosti jej didaktického usmerňovania. Bratislava 2003, ISBN 80-223-1869-8
- kol. Reading framework (PISA). Praha, 1998. (manuál)
- LEDERBUCHOVÁ, L.: Dítě a kniha. O čtenářství jedenáctiletých. Plzeň 2004, ISBN 80-86898-01-6
- NAJVAROVÁ, V.: Jaké strategie používají studenti učitelství při studiu odborného textu? In: MAŇÁK, J., KLAPKO, D. (eds.): Učebnice pod lupou. Brno 2006, ISSN 0323-0449
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- NUTTALL, CH.: Teaching Reading Skills in a Foreign Language. Oxford 2005, ISBN 1405080051
- PALEČKOVÁ, J., TOMÁŠEK, V.: Učení pro zítřek: výsledky výzkumu OECD PISA 2003. Praha 2005, ISBN 80-211-0500-3
- POTUŽNÍKOVÁ, E.: Koncepce mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti PIRLS 2011. Praha 2011, ISBN 20110307
- PRŮCHA, J.: Učení z textu a didaktická informace. Praha 1987, ISBN 80-900953-0-5
- PRUDKÝ, L.: Výzkumy čtenářských zájmů dětí a mládeže v Liberci. Zlatý máj, roč. XXXIX, r. 1995, č. 3, s. 47-48. ISSN 0044-4781
- RABUŠICOVÁ, M.: Gramotnost: staré téma v novém pohledu. Brno 2002, ISBN 80-210-2858-0
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2010). Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>
- SHORT, K. G.: Literature as Way of Knowing. Los Angeles 1997, ISBN 1-571100-063-6

SULZBY, E., TEALE, W.: Emergent Literacy. In: BARR, R., KAMIL, M. L., MOSENTHAL, P., PEARSON, P. D. (eds.): Handbook of reading research. Volime II, New Jersey, 1991, s. 727-758, ISBN 0-8058-4150-4
ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2007.

Jana Doležalová, PhDr., Ph.D.
Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové,
Rokitanského 62, Hradec Králové III, 500 03, CZ
e-mail: jana.dolezalova@uhk.cz

Příloha č. 5: Podkapitola 6.3.3 do monografie o čtenářské gramotnosti s názvem **MODELY CEST KE ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ**

MODELY CEST KE ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ

V zapsaných příbězích, ve kterých popisují studenti 1. a 2. ročníku PdF UHK své cesty ke čtení a čtenářství v průběhu jejich dosavadního života, jsme vysledovali klíčová slova (viz charakteristiky – níže). Na jejich základě jsme vytřídili pět skupin příběhů s podobnými jevy – vyskytují se u nich v podobné míře nebo nejsou zmíněny, případně se projevují s proměnlivou dynamikou. Vymezili jsme následujících **pět modelů**:

1. Cesta trvalého zájmu o četbu – příběh vášnivého čtenáře (14 studentů)
2. Cesta postupně vznikajícího zájmu o četbu – příběh získaného čtenáře (4 studenti)
3. Cesta k zájmu o četbu s překážkami – příběh odrazovaného čtenáře (6 studentů)
4. Cesta ztraceného zájmu o četbu – čtenáře z donucení (9 studentů)
5. Cesta nevzbuzeného zájmu – příběh „nečtenáře“ (2 studenti)

Popis čtenářských modelů

Popis čtenářských modelů bude sledovat zjištěná klíčová témata:

- Motivace – pocity – vztahy,
- mezníky - významné události,
- četba: povinná četba, zvláštnosti četby, názory na četbu a na knihy,
- sebehodnocení, hodnocení druhých,
- první vzpomínka spojená s četbou a knihami.

Uvedené momenty budou tvořit body charakteristiky jednotlivých modelů.

1. model

Cesta trvalého zájmu o četbu – příběh vášnivého čtenáře

Motivace – pocity - vztahy

Čtenáři této skupiny jsou k četbě vnitřně motivováni již od předškolního věku, kdy jim rodiče předčítali, kupovali knihy jako dárky. Většinou už v tomto období obdivovali čtenáře a toužili po okamžiku, kdy budou umět číst. Byli šťastní, když se časem naučili číst a „hltali“ osudy hrdinů dětských knih. (Dvě děti z této skupiny se dokonce naučily číst před vstupem do školy.) Často si oblíbené knihy opakovaně četli.

Radka, 20 let: *„Když jsem byla hodně malinká, tak mi maminka vyprávěla pohádky a dědeček před spaním předčítal z knížek. Nejvíc mě ale ke čtení vedla babička...Moje babička mi dávala spousty knížek ke čtení. A jeden z hlavních impulsů, proč začít číst, pro mě byla dětská knížka *Bylo jednou jedno loutkové divadlo od Eduarda Petišky*, kterou jsem dostala při rozlučce se školkou, kterou jsem hltala všemi smysly a přečetla ji asi 10x...“*

Jana, 20 let: *„...Ještě dávno před začátkem školní docházky jsme vždy se sestrou čekaly večer v postýlkách a těšily se na okamžik, kdy maminka přijde do pokojíčku, vezme jednu z těch krásných pohádkových knížek z knihovničky a začne nám číst další příběh...“*

Popisují své vnitřní uspokojivé pocity z četby v pozdějším období, uvádějí důvody, proč se jim čtení knih tak líbilo. U některých se jednalo o typ literatury – žánr nebo o autora, knihu nebo četbu vůbec.

František, 20 let: „...*Ve vysněném světě divokého západu a orientu se mi tak zalíbilo, že mayovky brzy svým počtem překonaly snad vše a zabraly dvě plné police (ne poličky) mé knihovny. Na ta fantastická dobrodružství, ať už klukovská z temných uliček stínadelských nebo "dospělácká" z cest po Americe a orientu, rád vzpomínám a často si říkám, že bych po některé z nich, možná jen z nostalgie, rád znovu sáhnul, ale času je tak málo...“.*

Anna, 20 let: „...*Knížky pro mě měly vždy význam tajemna, bavilo mě představovat si nejrůznější situace a domýšlet nedočené pasáže kapitol. Vzhlížela jsem ke čtenáři, který dokázal rozluštit „ty malé mravence“ rozběhnuté po stránkách knihy a skládat z nich slova a věty. Když jsem se konečně naučila číst, byla jsem soběstačná a mohla jsem si každou knihu vychutnávat plnými doušky...“*

Hana, 20 let: „...*Každý měsíc jsem si (z knihovny)“ odnášela minimálně pět knih, na které jsem se po příchodu domů nedočkavě vrhala... po Homérovi jsem si půjčovala Čapka, Dostojevského, Huga, Světlu, Tolstoj, Dickense, Dumase a mnoho jiných známých autorů. Četba jejich knih mě nikdy nezklamala, naopak mě vždy plně uspokojila.“*

Helena, 20 let: „...*O prázdninách jsem měla čas číst mé oblíbené knihy od Stephenie Meyerové. Tyto knihy jsou i zfilmované, ale knihy jsou vždy lepší. Tyto knihy jsem přečetla už několikrát a vždy mě děj naprosto pohltí.*

Nejdříve jsem četla jen proto, abych zabila čas, když jsem čekala na rodiče. Později jsem ji nosila všude s sebou. Knihou jsem vyplňovala každou volnou chvíli. Postupně jsem začala zjišťovat, že se čtení stává nedílnou součástí mého života. Nejlépe se mi vždy četlo ve vaně, to pro mě znamenalo relaxování, cítila jsem se tak spokojeně, když jsem se ponořila do děje.“

Podrobněji popisují situace, které je uspokojovaly a které podnítily jejich zájem o četbu a knihy, případně posilovaly či udržovaly jejich zájem o četbu a knihy.

Četba je uspokojuje, vždy si na ni najdou čas, četbu „dohánějí“ o prázdninách.

Karla, 34 let: „...*Pamatuji si, kdy jsem jako žákyně druhé třídy ZŠ chodila skoro pořád do knihovny, a pak šla cestou domů a četla si, takže když jsem dorazila domů, už jsem knihu měla přečtenou. Samozřejmě se to mamince moc nelíbilo, protože měla starosti, co se mnou je? Mohla jsem klidně číst doma, rodiče nám nikdy nebránili, ale já byla tak zvědavá a nedočkavá, že jsem prostě musela začít ihned.“*

Helena, 20 let: „...*Začala jsem žít příběhy dívek z knihy, vždy jsem se naplno vcítila do pocitů hlavních hrdinek...“*

Mezníky, významné události

Na ZŠ označili jako mezník knihu Harryho Pottera 3x, učitele 3x, čtenářský deník (donutil číst a už jí to zůstalo) (1x), kartička do knihovny (1x), rodiče a prarodiče 2x.

Na SŠ označili jako důležitého činitele učitele českého jazyka (3x), vstup na gymnázium (zmenšil čas na čtení pro potěšení) 5x.

Povinná četba není označována jako mezník, je však zmiňována jako důležitá, i když pro některé méně populární.

Gábina, 19 let: „...*Zlom nastal až keď som bola vo štvrtom ročníku na základnej škole, keď mi otec priniesol prvú knižku Harryho Pottera. Istú dobu kniha ležala nečinne na policičke, no raz som sa odvážila vziať ju do ruky a pamätám si, ako som si po pár stránkach povedala, že to vôbec nie je zlé. Po nejakom čase som teda zvládla prvú knihu, potom som si vypýtala pokračovania. Každopádne, tou dobou bola na svete ešte len tretia kniha zo siedmich, a tak nastalo krátke vzduchoprázdno, ktoré som ale vyplnila návštevami knižnice a postupne som čítala takmer všetko, čo sa mi dostalo pod ruku. Dnes už nemám problém prečítať takmer čokoľvek, aj keď sa pravidelne vraciam k Harrymu Potterovi, ktorému vďačím za objavenie magického sveta kníh.“*

č. 15 Anna, 20 let: *„Důležitým mezníkem pro mě bylo zařízení kartičky do knihovny, kterou jsem pravidelně navštěvovala. Chodila jsem tam ráda i proto, že tam byla úžasná paní knihovnice. Vždy věděla, co mi doporučit a kupodivu mě nikdy nepokárala za mé upomínky. Některé knihy mě uchválily natolik, že jsem je četla několikrát, jiné jsem po několika prvních stranách zaklapla a vrátila. Ráda jsem prostě četla knihy, které mě přišly zajímavé, a které byly plné dobrodružství“.*

č. 4 Radka, 20 let: *... Na gymnáziu ubylo i volných večerů, ale přibyla povinná četba, takže číst se muselo. Ale pro mě to byla zajímavá návštěva do klasické literatury...*

č.9 Eva, 20 let: *... Dalším velkým vlivem na mé čtenářství se stal můj středoškolský profesor českého jazyka, který mě svými hodinami zaujal natolik, že když povídal o nějaké knize, přečetla jsem si ji.*

Četba

Povinná četba

Díky své silné motivovanosti pro četbu povinnou četbu nijak zvlášť neřeší. S nadhledem ji hodnotí (to, že je povinná jim někdy vadí), mají na ni své názory, vždy se s ní nějak porovnali. Neodrazuje je od další četby vlastní. Prokládají ji četbou svých oblíbených knih. A nebo ji mají v době požadavků již přečtenou nebo ji četli později. Ti se potom k povinné četbě ostřeji. Četba je baví, na povinné četbě jsou nezávislí.

Ukázky:

č. 4 Radka, 20 let: *... Na gymnáziu ubylo i volných večerů, ale přibyla povinná četba, takže číst se muselo. Ale pro mě to byla zajímavá návštěva do klasické literatury...*

č.8 Helena: *...většina knih se nakonec ukázala přínosná...*

č.5 Gábina, 19 let: *...A sice sa na to množstvo väčšina spolužiakov sťažuje, ja sa už celkom teším. 😊*

Muži byli k povinné četbě příkřejší

č. 3 František, 20 let: *... Na střední škole přišla nová vymoženost - povinná četba. Brzy jsem pochopil, že co je povinné, je absolutně odrazující. Drtivou většinu povinné četby jsem tak přečetl buď před tím, než se stala povinnou, nebo až po té, co už povinnou nebyla....*

č. Oldřich, 20 let: *... Na základní škole jsem se naučil číst ještě lépe a než jsem se nadál přišlo první neštěstí. Toto neštěstí, oficiálně nazývané „povinná četba,, a k mému neskonalemu smutku praktikované na všech školách, včetně těch terciálních, mi doslova pilo a bohužel stále ještě pije krev. ... To jsme totiž dostali v rámci studia anglického jazyka až takřka absurdní množství povinné literatury a už jen z pohledu na onen seznam mám lehce Babičkoidní pocit. Povinnou četbu sice chápu jako nutnost z mnoha důvodů (rozšíření slovní zásoby nehledě na to v jakém jazyce, rozšíření obzorů, donucení lidí co nechtou vůbec aby si přečetli alespoň něco, atp.), ale stejně si myslím, že i nutné zlo je pořád svým způsobem zlo.*

Zvláštnosti jejich četby

Četli a čtou náročnou literaturu, odbornou literaturu, ale též Harryho Pottera, fantasy, v určitém věku děvčata dívčí romány.

U této skupiny je příznačný trvalý zájem o četbu po celou dobu jejich vývoje.

Obliba o určité knihy se projevuje tím, že např. u oblíbeného autora přečtou všechny jeho knihy nebo je shromažďují ve své sbírce.

č. 3 František, 20 let: *„... Dodnes si vzpomínám, jak mě ta kniha lákala, protože to byla jednoznačně ta největší a nejlustší kniha v celé knihovně. A já mám rád výzvy. Proto jsem sáhnul po knížce, jejíž rozměry by mě dnes, z čistě praktických důvodů, děsily. Její délka mě tedy nejen neodradila, ale naopak přilákala. Přečtení této knížky mi určitě dalo tu zkušenost, že když je knížka zajímavá, je přečtená raz dva, ať je jakkoliv dlouhá, až to člověka mrzí, že se autor nerozepsal trochu*

více.

... Musím říct, že se ze mě v tomto ohledu stal tak trochu čtenář sběratel, neboť jsem si nedal pokoje, dokud se má knihovnička nezaplnila všemi dostupnými foglarovkami od Hochů od Bobří řeky počínaje, Rychlými šípy konče.“

Často čtou náročnou literaturu dříve než jejich vrstevníci a na 2. stupni ZŠ se začíná utvářet zájem o určitý obor (např. historický, cizí jazyky atp.), vyhledávají proto a čtou příslušnou literaturu. Čtou takové knihy, o kterých říkají, že je obohacují nebo uspokojují.

Ukázky:

č. 5 Gita, 19 let: „... Na strednej som pokročila ešte o niečo viac, pretože som začala čítať knihy od anglických autorov v origináli, čo sa mi nesmierne zapáčilo a zároveň napomohlo v rozvoji angličtiny.“

č. 12 Hana, 20 let: „... Pamatuji se, že mou skutečně první vypůjčenou knihou byly Ilias a Odyssea od Homéra; již dříve jsem měla snad i pozpátku přečtené Petiškovy Staré řecké báje a pověsti, které mě neskonale nadchly, a proto jsem usoudila, že začít Homérem bude nejrozmumnější. Myslím, že není třeba podotýkat, že jmenované knihy mě nemálo zaujaly. Další knihy podobného ražení na sebe nenechaly dlouho čekat: po Homérovi jsem si půjčovala Čapka, Dostojevského, Huga, Světlu, Tolstoj, Dickense, Dumase a mnoho jiných známých autorů. Četba jejich knih mě nikdy nezklamala, naopak mě vždy plně uspokojila.“

U respondentek žen, je zajímavé, že se nechávají k četbě inspirovat vyprávěním spolužaček o přečtených knihách. Často měla na ně vliv četba knihy o Harry Potterovi. Četli ji s nadšením a dokonce tvrdí, že se díky němu staly čtenářkami. (viz výše)

I v současnosti chodí pravidelně do knihovny a do knihkupectví.

č. 2 Ela, 19 let: „... Velice ráda též navštěvuji knihovny, kde je ticho, voní zde knihy a lidé si zde čtou...“

č. 17: Jana, 20 let: „...V současné době mi na čtení mnou vybraných knih mnoho času nezbývá, ale i přesto si nedokážu odepřít jednou za měsíc zajít do naší městské knihovny a alespoň jeden titul si vybrat.“

č. 32 Olga, 19 let: „... v současné době mám knížky velice oblíbené, velice ráda trávím čas v knihkupectvích prohlížením nebo jen sledováním knížek.“

Vztah ke knize a četbě

Knihy některým voní (bylo)

Čtení ve volném čase pro ně znamená odpočinek, ale mají i jiné koníčky a zábavu.

č.2 Ela, 19 let: „...Samozřejmě byly knihy častým dárkem od rodičů a prarodičů, což mě také podnítilo

k tomu je otevřít a číst. Nikdy mě do čtení nemusel nikdo nutit. Byla to zvědavost a touha po poznání

něčeho nového, co mě přimělo číst. Je to můj koníček dodnes. Odpočinek se vždy představuji

s knihou v ruce, pohodlně usazená v křesle a na stolku hrneček čaje.

Uvádějí vztah ke konkrétním knihám: Harry Potter (6x), mají rádi detektivky a odborné knihy. Ojedinělý ale zajímavý se objevil zájem o knihu jako objekt a její cesty ke čtenáři.

č. 18 Alena, 38 let: „...Kniha jako objekt mne ale bere od dětství. Snad to bude vlivem mé o osm let starší sestry. V době, kdy mi bylo asi šest, jsme společně vydaly knihu..... Zároveň mne fascinují cesty některých knih či vydavatelů.... Když vezmu knihu do ruky dnes, zajímá mne hlavně, jak je vázaná, jestli se při rozevření rozlomí, jaký má papír, formát, náklad, kdo to tiskl, sázel, atd.“

Samotnou tvorbu textu uvedly pouze dvě respondentky.

č. 19 Karla, 34 let „...Později jsem pracovala dva roky v závodě na šití oděvů, a práce byla velmi těžká. Dlouhé hodiny jsem si proto krátila vymýšlením příběhů, které jsem zapisovala. Při takovém přemítání čas utekl jako nic.“

Názory na četbu a knihy

Oceňují knihy, popisují, co pro ně znamenají. Mají též své názory na význam knih.

Ukázky:

č. 19 Karla, 34 let:....Určitě je ale potřebné, aby se vztah ke čtení budoval v dítěti už od nejtěplejšího věku a poukazovalo se na hodnoty, které ze čtení plynou. A že jich není málo, to mohu dosvědčit z vlastní zkušenosti. Člověk se vnitřně obohacuje, a možná to bude trochu sentimentální, když řeknu, že mi čtení připadá jako koupání se v řece. Čím vícrát do ní vkročím, tím mohu být čistější a více osvěžená.

č. 32 Olga, 19 let:..... Knížka je pro mě krásná věc. Kniha má mnoho podob, může být zábavná, naučná, ilustrovaná, nudná atd. Knížky mám v oblibě od útlého mládí, kdy mi byly kupovány převážně babičkami a rodiči nejrůznější pohádkové příběhy, na které velice ráda vzpomínám i v dnešní době.

č. 11 Oldřich, 20 let:... V průběhu posledních patnácti let jsem přečetl odhadem přinejmenším stovky knih, z nichž drtivá většina byla právě sci-fi nebo fantasy a přestože některé z nich skutečně byly typu „no brain no pain,, některé byly skutečně úchvatné. Nehledě na to, že spousta věcí co se děje v takových knížkách není reálně možná, myslím si, že mne takovéto čtení i tak v mnohém obohatilo, od rozvíjení fantazie přes slovní zásobu až po různé názory a postoje.

č. 17 Jana, XX let „...Nejprve bych chtěla zdůraznit, že literatura je podle mého názoru velmi důležitá, a to ve všech kulturách. Čtením knih získáváme nový pohled na svět a samozřejmě i novou slovní zásobu. Spisovatelé do svých děl vkládají část sebe – své názory, postoje a pocity a my, jakožto čtenáři tyto názory můžeme sdílet nebo s nimi nesouhlasit. Díky čtení navštěvujeme nová místa, dokonce i nové světy, aniž bychom museli opustit teplo našeho domova.

Já osobně čtením naplňuji většinu svého volného času. Kniha je pro mě skvělým způsobem odpočinku, navíc dobrý autor mě dokáže do děje vtáhnout natolik, že často ztrácím pojem o čase....“

Sebehodnocení a hodnocení druhých

Sebe nepovažují za nějak zvláštní čtenáře, i když toho hodně a rádi přečetli. Četba je pro ně samozřejmostí. Ve výpovědích se objevuje hodnocení druhých osob po stránce čtenářství.

Litují, že nemají více času na četbu.

č.2 Ela, 19 let: ... Přijdu si velice důležitě a chytře, když mohu říct, co všechno jsem četla nebo vést debatu na téma z nějaké knihy a projevit tak svůj názor. Velice ráda též navštěvuji knihovny, kde je ticho, voní zde knihy a lidé si zde čtou. To vše mě ovlivnilo a zavedlo na cestu čtenáře.

č. 32 Olga: troufám si tvrdit, že v současné době více než 60% studentů nečte k maturitě vůbec nic. Já jsem se řadila mezi tu poctivější skupinu, četla jsem to, co mi přišlo nějakým způsobem zajímavé a také užitečné, jak k samotné maturitě, tak do obecného přehledu.

č.4 Radka, 20let:... Protože literatura je jedním z mých koníčků, tak si z toho dovolím vyvodit závěr, že jsem dobrý a aktivní čtenář.

č. Helena, 20 let:...Ovšem nepovažuji se za stoprocentního knihomola. Mám ráda knížky, opravdu velmi ráda čtu, ale také mám ráda sport a ráda chodím posedět s přáteli. Někteří knihomolové pak zapomínají žít svůj vlastní život. Žijí jen příběhem z knihy a sami svůj život zanedbávají. Poté trpí depresemi, že nic v životě nezažili. Proto doporučuji číst knihy, ale v omezené míře.

č. 11 Oldřich: „...A to by tak nějak byla shrnutá celá má cesta ke čtení a knížkám. Poněkud úzkoprofilová a místy lehce trnitá, ale ještě neskončila, tak uvidíme na jaké klenoty nebo odpad při cestě po ní ještě narazím. Shrnuto podtrženo jsem sice čtenář poněkud specificky zaměřený, ale

nemyslím si že by to bylo až tak na škodu. Myslím si, že mnohem větší škoda by byla nečíst vůbec, protože knížky nám toho mohou tolik dát, stačí jen natáhnout ruku.“

č. 32 Olga, 19 let:“.....čas na četbu se najde vždy“

První vzpomínka

Jednoznačně na předčítání rodičů před spaním. (Jen 2x 1. stupeň ZŠ)

Příběh Martiny, 20 let – č. 27

Moje cesta ke čtení a čtenářství

Když jsem byla malá, knížky a pohádky mi předčítali rodiče. Vždy jsem pozorně naslouchala a opravovala je, jestli v mém oblíbeném příběhu něco změnili, nebo zapoměli. Mezi mou nejoblíbenější knížku patřila Honzíkova cesta. Táta mi ji musel předčítat stále dokola. To zapříčinilo, že ačkoliv jsem neuměla číst, knížku jsem si vzala před sebe a dokázala opakovat text bez jediné chybičky.

Jak jsem se naučila číst, mou oblíbenou autorkou se stala švédská spisovatelka Astrid Lindgrenová.

Její tvorba je nápaditá, měla opravdu velkou fantazii. Hltala jsem osudy Pipi Dlouhé punčochy, Madyňky i Karkulína ze střechy a řešila záhady a vraždy s detektivem Kallem. Existuje málo knih, které jsem od této spisovatelky nepřečetla.

Během dospívání mě ovlivňovalo 8leté gymnázium, kde byla četba povinná. Musela jsem začít číst autory, o kterých jsme se učili. Ne všechna jejich tvorba mě bavila. Mezitím jsem to prokládala dívčími romány, které mi doporučily spolužačky. Znovu jsem si vybrala jednu autorku, od které jsem přečetla většinu její tvorby. Jmenuje se Lenka Lanczová. Ta ale podle mě už neměla takovou fantazii, příběhy byly velmi podobné a vždy jsem dobře odhadla, jak skončí. Romány mě brzy přestaly zajímat a v knihovně jsem nemohla objevit žádnou zajímavou a čtivou knihu. Když jsem dostala k Vánocům Harryho Pottera, přečetla jsem ho jedním dechem. Později se pro mě celá heptalogie stala tím nejcennějším z literatury, co doma mám. Samozřejmě to není nijak náročné čtení, člověk si od toho odpočine, ale nesouhlasím s názorem, že to jsou knihy pouze pro děti. Čtení Harryho mě přivedlo k fantazy. Tento žánr mám ráda doposud.

V poslední době bohužel kvůli povinnostem nemám mnoho času na knihu, kterou bych si sama vybrala, nebo kterou mi doporučí kamarádka nebo rodina. Většinou čtu odbornou literaturu, kterou potřebuji do školy. Když mám ale trochu času, ráda se podívám na tvorbu od americké spisovatelky Joy Fieldingové. Ráda čtu o americkém prostředí a vždy se dozvím něco nového, ať už o psychice, lékařství nebo právech.

Myslím, že jsem za svých 20 let přečetla celkem dost knih, které mě opravdu bavily, čtení se stalo

mým koníčkem. Ráda si sednu se zajímavým příběhem, a dokud nezjistím, jak to skončí, nikdo mě

nesmí vyrušit. Jen mezi repertoár mé četby nepatřilo mnoho klasiků a známých děl, o kterých jsme se

většinou učili.

2. model

Cesta postupně vznikajícího zájmu o četbu – příběh získaného čtenáře

Druhá skupina čtenářů je charakteristická tím, že se jejich zájem o četbu začal utvářet postupně, pozvolně, a projevil se většinou až na 2. stupni ZŠ. Ke čtenářství přispělo více faktorů, více impulsů – mezníků. Zajímavé je, že není ani u jednoho respondenta zmiňované předškolní období. V současnosti se cítí být plnohodnotnými a šťastnými čtenáři.

Motivace – pocity – vztahy

Na 1. stupni ZŠ shledáváme u všech čtyřech zástupců čtenářů této skupiny jednoznačně odmítavý postoj k četbě a knihám.

č.1 Dana, 19 let: „Čtení mě nijak zvlášť nenadchlo, také díky povinné četbě, která se v začátcích sestávala hlavně z titulů jako Lovci mamutů a Staré pověsti české. Ani praotec Čech, ani Veverčák s Kopčekem mě neokouzlili natolik, aby se ze mě stal vášnivý čtenář.“

č.16 Iva, 21 let: „...přestože se dnes považují za čtenáře, musím však přiznat, že vždy tomu tak nebylo. Přesněji řečeno jsem se v dětství knihám nevyhýbala, ale ani jsem jejich přítomnost příliš nevyhledávala.“

č. 30 Milada, 20 let: „ Po celé dětství jsem ke knihám chovala jakýsi odpor. Bylo to možná tím, že když přijely babičky, tak mě obdarovaly nějakou knihou, kterou podle nich musím přečíst. Bylo to tak i o Vánocích. Pod stromkem leželo spoustu hranatých dárečků a mně bylo hned jasné, že to jsou nějaké „velmi zajímavé“ knihy. Nikdy jsem je neotevírala...“

Na 2. stupni ZŠ však dochází k proměně, kterou vyvolala určitá kniha (např. Harry Potter) nebo na střední škole kniha jako dárek od kamaráda. V současnosti cítí jednoznačně vnitřní motivaci ke čtení knih. V dospívání se snažili začlenit se mezi přátele prostřednictvím četby.

Mezníky, významné události

Významné události, které označují, že změnily jejich přístup k četbě, se objevují nejprve na 2. stupni ZŠ. Jedná se především o knihy s Harry Potterem. Dále byly pro ně důležité knihy jako dárek nejen na ZŠ, ale i na střední škole od kamaráda. Jednalo se ale i o jiné motivy, např.

č.1 Dana, 19 let:– viz níže – kartička do knihovny, obaly knih

č.30 Milada, 20 let: „...Až jednoho dne jsem pozorovala mámu, jak čte knížku a nahlas se směje. To mě vcelku zaujalo. Tu knížku.... jsem si od mámy půjčila a přečetla jsem jí za den.

Povídání o tématu „jak jsem se stala čtenářkou“ mě donutilo se nad tím opravdu zamyslet. Skutečně jsem nikdy neuvažovala nad tím, jak to vlastně celé bylo.

Po celé dětství jsem ke knihám chovala jakýsi odpor. Bylo to možná tím, že když přijely babičky, tak mě vždy obdarovaly nějakou knihou, kterou podle nich musím přečíst. Bylo to tak i o Vánocích. Pod stromkem leželo spoustu hranatých dárečků a mě bylo hned jasné, že to jsou nějaké „velmi zajímavé“ knihy. Nikdy jsem je nečetla, dokonce jsem je ani neotevírala. Až jednoho dne jsem pozorovala mámu, jak čte knížku a nahlas se u ní směje. To mě vcelku zaujalo. Tu knížku (Jan Kraus – Má rodina a jiná zemětřesení) jsem si od mámy půjčila a přečetla jsem jí za den. Opravdu jsem do té doby netušila, že knihy mohou být i zajímavé. Od této doby jsem občas něco přečetla. Nebyl ze mě žádný veliký čtenář nebo tak něco, ale velikým úspěchem bylo to, že jsem se čtení již nebránila a knihy pod stromečkem mi už dělaly i radost. Přišlo ale další období a to období povinné četby na střední škole. Ke slovu povinná četba jsem vždycky přistupovala s nechutí. Takže jsem tento seznam brala s velkou rezervou a neměla jsem v úmyslu cokoliv z tohoto povinného a děsivě vyhlížejícího seznamu číst.

Ale dokonce i tato část příběhu má svůj milník, kdy se změnil můj pohled na většinu knih z tohoto

seznamu. Za tento milník vděčím svému kamarádovi. Nikdy jsem netušila, že nějaké knížky vlastní, ba

dokonce, že by nějaké někdy v životě četl. Začal mi o některých knihách vyprávět, o čem jsou a jak zvláště jsou psané. Opět se projevila má zvědavost a začala jsem hezky jednu po druhé číst.

Připadalo mi naprosto neuvěřitelné, že ty knihy mají zajímavý děj, jsou zábavné, čtivé a není to jen

strohé povídání o ničem. Téměř za půl roku jsem zvládla přečíst většinu knih, které mi byly předepsány k maturitě. Docela mě to udivilo, že jsem to zvládla. Řekla jsem to své kamarádce, která na mě zírala, jako kdybych se úplně zbláznila. Ale dokonce i ona byla zvědavá a začala číst. U maturity jsme byly jediné dvě, které opravdu přelouskali téměř všechny knihy. Měly jsme ze sebe opravdu radost. A vlastně od té doby čteme obě a sdílíme svoje pocity z různých knih.

Po tomto zamyšlení asi poděkuji svému kamarádovi, že mi otevřel nové obzory v trávení volného času. Možná ani netuší, jak důležité pro mě jeho vyprávění bylo.

Četba

Povinná četba

Odmítavý vztah k povinné četbě se objevuje již na 1. stupni ZŠ, vztah k ní se začíná většinou měnit až na střední škole. Zůstává ve většině případů „vlažný“, avšak čtou ji, zabírá jim mnoho času, nepřemýšlejí o jiné četbě nebo čtou především tu „svoji“ literaturu. U některých setrvává odpor vůči ní – viz výše Milada.

Zvláštnosti jejich četby je zaměření na určitou knihu, která odstartovala jejich zájem o autora nebo žánr, jednalo se často o knihu Harryho Pottera. Zaujal je především dle jejich výpovědí poutavý příběh. Zřejmě je v období puberty oslovilo vyznění těchto příběhů týkající se cti, pravdy, dobra, rodičovské lásky, ale též svět fantazie.

Názory na četbu a knihy

Čtenáři z této skupiny se zabývají především svojí proměnou týkající se vztahu k četbě a knihám vůbec. Popisují významné okamžiky zážitků z četby knih, které byly natolik silné, že začali četbu vyhledávat. Vyjadřují se k tomu, jakou změnu u nich určitá kniha nebo četba vyvolala, co pro ně znamená nebo znamenala, co přivodila.

č.6 Gábina, 20 let: „...K 14.narozeninám jsem dostala knížku Harraho Pottera. Tento příběh mě pohltil

a naprosto uchvátil. Paní Rowlingová píše velice poutavě. Hnedka jsem si koupila i další díly a

netrpělivě čekala na sepsání dalších. Díky Harrymu Potterovi jsem začala číst....“

č.16 Iva, 21 let: „...Stále více a více jsem nacházela svůj zájem o knihy (po přestupu na víceleté

gymnázium – pozn. autorky). Dávaly mi pocit přítomnosti jiného světa. Do světa, do kterého mám

přístup jenom já a kde platí odlišná pravidla...“

Sebehodnocení, hodnocení druhých

V současnosti se pozitivně hodnotí, považují se za aktivní a „plnohodnotné“ čtenáře. Jsou šťastní, že „...konečně našli svoji literaturu...“. Dnes si rádi čtou pro potěšení a o četbě si s druhými rádi povídají. Jinými osobami (čtenáři) se ve svém příběhu nezabývají.

č.6 Gábina, 20 let: „...Jsem moc ráda, že jsem tenkrát k narozeninám dostala knížku Harryho, jinak by mě čtení nezačalo bavit. Zřejmě....“

č. 16 Iva, 21 let: „...Přesto vše jsem se stále nepovažovala (na nižším gymnáziu – pozn. autorky) za plnohodnotného čtenáře. Dnes mohu sama o sobě prohlásit, že jsem oním „plnohodnotným“ čtenářem.“

První vzpomínka

Jak již bylo řečeno, ani v jednom případě nebyla uvedena zmínka o předškolním období. Na základě dalších dotazů bylo zjištěno, že si na něj příliš nepamatují, ale v rozhovoru doplňují, že jim rodiče před spaním četli.

č.1 Příběh Dany, 19 let:

Moje cesta ke čtenářství

Co se týče vzpomínek z dětství obecně, moje paměť vždy zklame. Domnívám se ale, že k dovednosti číst mě navedly až učitelky na základní škole.

Čtení mě nijak zvlášť nenadchlo, také díky povinné četbě, která se v začátcích sestávala hlavně z titulů jako Lovci mamutů a Staré pověsti české. Ani praotec Čech, ani Veverčák s Kopčekem mě neokouzlili natolik, aby se ze mě stal vášnivý čtenář.

Zvrat přišel na druhém stupni základní školy, kdy jsem získala čtenářský průkaz. Můj důvod k četbě byl, řekla bych, úsměvný - připadala jsem si totiž důležitě, když jsem procházela regály plné beletrie s kratičkou v ruce. Knížky mne vždy zaujaly jen obalem, obsahem jsem se nechávala překvapit. Když se nad tím zamyslím, zde se asi zrodila moje náklonnost umění, ale je taky možné, že u mě spíš i přetrvávala ještě euforie z toho, že vůbec umím číst.

Zanedlouho mě knížky z dětské knihovny omrzely a čtení jsem zase pro chvíli odložila stranou. Další zlom přišel s Harry Potterem – fenoménem, který mi učaroval asi na tři nebo čtyři roky. Když jsem dočetla poslední stránku sedmého dílu, studovala jsem již gymnázium a tak se ke slovu dostala další povinná četba. Díla slavných autorů ve mně také nezanechala nijak silný dojem a jejich množství mě zaměstnávalo po dlouhou dobu – vlastně jsem ani nepřemýšlela o jiném druhu četby.

Další změna přišla asi ve třetím ročníku gymnázia – dostala jsem od přítele k narozeninám knížku. Můj přítel je celkem náročný čtenář, hlavně ale fanoušek hvězdných válek, vši sci-fi a fantasy literatury. Kniha byla první ze série příběhů ze Zěměplochy od Terryho Pratchetta. Odjakživa mě nijak nelákala literatura s pesimistickými a dramatickými tématy. K životu potřebuji humor a právě brilantně napsané knihy Terryho Pratchetta jsou pro mě zárukou dobré zábavy – a tak se stalo, že už po dobu tří let jsem oddaným čtenářem těchto knih.

Tento rok se bohužel dostávám opět do situace, že mého oblíbeného autora nahradí povinná četba. Ne, že by díla z povinné četby nebyla zajímavá, ale vždycky mě při jejich čtení napadá, že bych radši sáhla po některém dílu z Pratchettova cyklu.

Kdybych to tedy měla shrnout, rozhodně mám pocit, že jsem konečně našla pro sebe jeden z těch druhů literatury, které se budu držet třeba do smrti a že nejvíce mě ve čtení ovlivnila škola.

č. 30 Lucie Miláčková alias Milada, 20 let

Povídání o tématu „jak jsem se stala čtenářkou“ mě donutilo se nad tím opravdu zamyslet. Skutečně jsem nikdy neuvažovala nad tím, jak to vlastně celé bylo.

Po celé dětství jsem ke knihám chovala jakýsi odpor. Bylo to možná tím, že když přijely babičky, tak mě vždy obdarovaly nějakou knihou, kterou podle nich musím přečíst. Bylo to tak i o Vánocích. Pod stromkem leželo spoustu hranatých dárečků a mě bylo hned jasné, že to jsou nějaké „velmi zajímavé“ knihy. Nikdy jsem je nečetla, dokonce jsem je ani neotevírala. Až jednoho dne jsem pozorovala mámu, jak čte knížku a nahlas se u ní směje. To mě vcelku zaujalo. Tu knížku (Jan Kraus – Má rodina a jiná zemětřesení) jsem si od mámy půjčila a přečetla jsem jí za den. Opravdu jsem do té doby netušila, že knihy mohou být i zajímavé. Od této doby jsem občas něco přečetla. Nebyl ze mě žádný veliký čtenář nebo tak něco, ale velkým úspěchem bylo to, že jsem se čtení již nebránila a knihy pod stromečkem mi už dělaly i radost. Přišlo ale další období a to období povinné četby na střední škole. Ke slovu povinná četba jsem vždycky přistupovala s nechutí. Takže jsem tento seznam brala s velkou rezervou a neměla jsem v úmyslu cokoliv z tohoto povinného a děsivě vyhlížejícího seznamu číst.

Ale dokonce i tato část příběhu má svůj milník, kdy se změnil můj pohled na většinu knih z tohoto seznamu. Za tento milník vděčím svému kamarádovi. Nikdy jsem netušila, že nějaké knížky vlastní, ba dokonce, že by nějaké někdy v životě četl. Začal mi o některých knihách vyprávět, o čem jsou a jak

zvláště jsou psané. Opět se projevila má zvědavost a začala jsem hezky jednu po druhé číst. Připadalo mi naprosto neuvěřitelné, že ty knihy mají zajímavý děj, jsou zábavné, čtivé a není to jen strohé povídání o ničem. Téměř za půl roku jsem zvládla přečíst většinu knih, které mi byly předepsány k maturitě. Docela mě to udivilo, že jsem to zvládla. Řekla jsem to své kamarádce, která na mě zírala, jako kdybych se úplně zbláznila. Ale dokonce i ona byla zvědavá a začala číst. U maturity jsme byly jediné dvě, které opravdu přelouskali téměř všechny knihy. Měly jsme ze sebe opravdu radost. A vlastně od té doby čteme obě a sdílíme svoje pocity z různých knih. Po tomto zamyšlení asi poděkuji svému kamarádovi, že mi otevřel nové obzory v trávení volného času. Možná ani netuší, jak důležité pro mě jeho vyprávění bylo.

3. model

Cesta k četbě s překážkami – příběh odrazovaného čtenáře

Tato skupina se jeví co do projevů poměrně pestrá, navíc s přesahy do jiných skupin – hlavně do čtvrté skupiny v ryse čtenář z donucení, ale částečně i do druhé skupiny postojem k PČ??? (povinné četbě nebo podmínění čtenáři???)

Motivace – pocity – vztahy

Když vzpomínají na předškolní období, uvádějí, že jim rodiče četli a byli obklopeni knihami. Měli s nimi dostatek zkušeností, na některé konkrétní knihy vzpomínají.

Na 1. stupni ZŠ odmítali knihy, neměli rádi, když museli číst, četli z donucení. Na 2. stupni ZŠ již pocítili vnitřní potřebu číst. Věnovali se především „své literatuře“. Stávala se jí většinou ta, kterou jim doporučili kamarádi. Na střední škole docházelo u nich k velkým změnám. Ovlivňovala je často vnitřní motivace založená na rozhodnutí „se sebou něco dělat“

č. 24 – Kristýna, 19 let: *„...Na střední škole jsem si začala uvědomovat, že skoky do vody mě živit*

nebudou....a že budu muset začít se sebou něco dělat. Veškeré sportovní aktivity jsem ukončila, začala se učit a postupně začala i číst. Nikdy jsem nepřečetla nic moc navíc než jsem musela k maturitě nebo k nějakým referátům, ale konečně už nějaký ten pokrok nastal...“

nebo ji v době nemoci oslovila určitá kniha (23) případně zintenzivnění četby vlivem blížící se maturity (zaměření na výkon, touha uspět, obstát). V současnosti již rádi a dobrovolně čtou i povinnou četbu.

Č. 29– Marie, 19 let: *“... Na střední škole už ale bylo nezbytné číst povinnou literaturu k maturitě. Chtě nechtě jsem tedy četla, ale mohu Vám říct, že teď, když už vím, že to není povinné, tak si moc ráda přečtu některou knihu z povinné četby.“*

Mezníky, významné události

Uvádí je především až na střední škole a jsou rozmanité.

- Uvědomění si svých nedokonalostí, chce se prostřednictvím literatury zlepšit (2x)
- Ve správné chvíli správná kniha

změny ve vztahu k četbě děly až na střední škole. Katka(č. 24): Sport nade vše, podpora i od rodiny. Na SŠ pochopila, že ji sport živit nebude a chtěla se rozvíjet a vše dohnat. Stihla přečíst literaturu k maturitě, v tom vidí velký pokrok. Také rozebírání děl učitelem jí nadchlo, „donutilo“ si povinnou knihu přečíst.

Proměna souvisí zřejmě s rozvojem jejich vnitřního světa, se schopností sebereflexe a odpovědnosti – chtít obstát.

Četba

Povinná četba

Podobný vztah jako 2.skupina, ale vztah je vyhocenější na 1. a 2. stupni ZŠ, častěji se k ní vyjadřují než čtenáři druhé skupiny.

Č. 25 – Lenka – viz celý příběh

Č. 29 – Marie, 19 let: *„...Ve vyšším ročníku nám zavedli povinnou četbu, ale já jsem nepřečetla ani jednu knihu ze seznamu, nejraději jsem totiž četla dívčí romány od Lenky Lanczové. Maminka se snažila přimět mě, abych si přečetla aspoň Robinsona Crusoa, já jsem ale odmítala.“*

Ale na střední škole mají již přístup k četbě mírnější – čtou z povinnosti, dnes ji přijímají a čtou. Povinnost číst na 1. stupni ZŠ se jí nelíbila. (č.29 „*Nechtěla jsem číst, co mi učitelka přikázala*“) a ani povinná četba se jí nelíbila. Na druhém stupni ji rovněž nebavilo, když jí někdo do četby nutí. Má raději, když jí někdo knihy doporučí. Na střední škole se cítí, že je potřeba číst, aby uspěla u maturity, četla z povinnosti. Dnes si část z nich ráda přečte bývalou povinnou četbu, čas si na ni najdou. Nebo: Dnes čte především knihy svého oboru, ale „*dobrovolně*“.

Zvláštnosti jejich četby:

Doporučení od kamarádů je pro ně důležité. Na střední a vysoké škole objevují přínos četby pro sebe: Sport nade vše, podpora i od rodiny. Na střední škole pochopila, že ji sport žít nebude a chtěla se rozvíjet a vše dohnat. Stihla přečíst literaturu k maturitě, v tom vidí velký pokrok. Také rozebírání děl učitelem jí nadchlo, „*donutilo*“ si povinnou knihu přečíst.

Názory na četbu, knihy:

Nevyjadřují se (kromě 1 případu) k četbě ani knihám obecně.

Sebehodnocení, hodnocení druhých

Čtenáři podmíněni povinnou četbou (č.22 – Rudolf: *“... Když bych se měl zamyslet nad tím, jestli jsem spíše čtenář nebo nečtenář, zařadil bych se do první níže zmíněné skupiny, což je v současné době podmíněno hlavně povinnou literaturou.“*

Teď není četba povinná, čtu ráda (č. 29 – viz výše) a nebo se cítí čtenáři viz Lenka, č. 25: *Musím hodnotit svoji cestu k četbě kladně, s občasnými překážkami, ale ty se vyskytují snad úplně všude.*

a nebo cítí, že nejsou a nebudou nikdy čtenáři s nejvyšším zájmem o četbu. Někdy litují (č. 24 viz Kristýna), že nedokáže zajít do knihovny.

První vzpomínka

Téměř všichni vzpomínají na předškolní období – všem četli rodiče před spaním.

č. 25 Příběh Lenky, 20 let:

Moje cesta k četbě

S četbou se setkávám už od svého narození. Začalo to čtením před spaním, sice z úst mých rodičů, ale bylo to mé první setkání s knihou. Později jsem si už sama listovala v knížkách, ve kterých sice chyběl text, a byly tam pouze samé obrázky, ale knížkou se to nazvat určitě dá. Velký zlom v mé čtenářské kariéře nastal s nástupem do první třídy, kdy jsem konečně přišla na kloub těm „klyhákům“, tedy začala jsem poznávat první písmenka. Později jsem už začala číst jednoduché věty. A pomalu, ale jistě přecházela od jednodušších knížek ke knížkám složitějším. Četla jsem si už sama před spaním nebo mi poslouchače dělal tatka, který většinou u mého čtení rychle usnul.

Velký vliv pro moji četbu měla i má moje babička, která se může pochlubit velkou knihovnou. Stále u ní nacházím takové knižní poklady, jaké snad nemá ani nějaká větší městská knihovna. Čtení mě baví, ale jen do té doby než mě někdo do čtení začne nutit a to především povinnou četbou. Víím, že je potřeba mít všeobecný přehled o všech možných autorech, ale občas mi to přijde i poněkud zbytečné. Raději si knížky vybírám sama, podle nálady nebo doporučení kamarádky.

Samozřejmě jsem držitelem čtenářského deníku, který jsme si musela vytvořit už na základní škole. V tu dobu mi to přišlo zbytečné, ale s přibývajícím věkem jsem si na gymnáziu uvědomila, jak je čtení a i ten čtenářský deník pro mě velmi důležitý. Zlepšil se mi pravopis a do mého slovníčku přibýlo více slůvek. Měla jsem i docela přehled o světě, když jsem si občas přečetla na návštěvě u dědy Lidové noviny.

Dnes musím na většinu svých předmětů přečíst několik knih. Občas se to nedá ani stihnout, kolik možných titulů nám kantor doporučí k úspěšnému zvládnutí zkoušky nebo jen zápočtu. Jsem však ráda, že mě ke čtení rodiče vedli a nejsem tedy jen nějaký ledabylý čtenář obsahů z internetu, ale že se četbě věnuji. Občas mi na nějakou pěknou knížku nezbude čas, při všech mých aktivitách nebo se musím věnovat povinné četbě, a tak mám více času na „dobrovolné“ knížky většinou o prázdninách. Musím hodnotit svoji cestu k četbě kladně, s občasnými překážkami, ale ty se vyskytují snad úplně všude.

4. model

Cesta ztraceného zájmu o četbu – příběh čtenáře z donucení

Velmi pestrá skupina co do charakteristik - u čtenářů této skupiny rozporné rysy.

V předškolním věku měli hezký vztah ke knihám. Byli zaujati příběhy, které jim rodiče předčítali. Ještě na 1. stupni ZŠ četli rádi. Knihy měli brzy přečtené a opakovaně je četli, ale na 2. stupni ZŠ začínají mít jiné zájmy a více povinností, četba „uvadá“. Navíc začínají být znechuceni povinnou četbou – tvrdí, že jim vadila, protože k ní byli nuceni. Kdo však vydržel číst na 2. stupni ZŠ, četl rád ještě i na střední škole. Dále však zájem „příkře“ ustal.

Motivace – pocity – vztahy

V popisu předškolního období se většina zmiňuje o předčítání knih rodiči. Začátek cesty byl tedy slibný. Kladný vztah k četbě přetrvává i na 1. stupni ZŠ. Převážná většina ráda četla a i když měli při osvojování čtení těžké začátky, překonali je (č.21.) Měli brzy a rychle přečtené všechny své knihy, někdy a několikrát (č.10). V této skupině hrají v předcházejícím a v tomto období vedle rodičů také babičky, které dětem čtou a obdarovávají je knihami. V malém počtu (2x) se objevilo odcizení od knih z důvodu nucení k četbě nezajímavých knih, což u nich potom přetrvalo do dalšího období. Na 2. stupni ZŠ však zájem opadá ve větším počtu tím, že dávali přednost jiným zájmům a tudíž nedostatku času na četbu. Jen menšímu počtu (3 respondenti) zájem ještě vytrval. Situace se zhoršuje na střední škole vlivem nedostatku času (náročné studium, jiné zájmy, např. hudba, sport, ale i přivyděláváním). Snižuje se počet chvil strávených s četbou (č. 20, 10). Jen minimum respondentů z této skupiny čte své knihy (č. 26,34), povinnou četbu jen 2x (21, 13).

ČTENÍ, NEČTENÍ

Č. 34 - Míša, 20let

„Řekla bych, že v průběhu mého dětství jsem se spíše orientovala ke čtení, ale postupem času, jak jsem rostla, se můj obdiv k němu ztrácel.

Když jsem chodila do mateřské školky, tak jsem měla ráda knížky, především ty s básničkami, které mě učila moje mamka. Měla jsem jednu nejoblíbenější s básničkami, které byly uspořádány podle abecedy. Dodnes si nějaké pamatuji. ...Myslím si, že „nečtenář“ se ze mě začal stávat na základní škole, kdy jsme při hodinách četli nahlas a na známky v nižším ročníku. Když budu upřímná, tak řeknu, že mě to přímo nebavilo.

Já osobně bych si knížku třeba ráda přečetla, ale nemám ráda, když to je z donucení. Prostě musím.

Řekla bych, že dnes se nečte taky z důvodu toho, že všechno se dá najít na internetu nebo je knížka

zfilmovaná a my nemáme potřebu ji otevřít.“

Mám nějaké knížky, které mám ráda, které se mi četly opravdu dobře a líbily se mi, ale není tomu tak, že když mám volnou chvíli, jdu si číst...“

Čtou povětšinou z donucení nebo jen v omezené míře povinnou četbu.

Mezníky – významné události

Většinou se objevují až na 2. stupni ZŠ pořízením počítače do domácnosti (č.10), uváděním jiných zájmů, nejčastěji sportu, ale též zaměřením se na matematiku nebo na trávení času s přáteli.

Četba

Povinná četba:

Tito čtenáři čtou jen z povinnosti četbu, někteří mluví o čtení z donucení. Cítí nucení, donucování, povinnost – vztah k četbě je odmítavý.

Cítí donucování k četbě, povinnost číst vyvolává nepříznivý až odmítavý vztah k četbě.

Zajímavé je, že nikdo v této skupině neuvádí učitele, který by pozitivně ovlivnil jejich postoj k četbě. Spíš naopak – v jednom případě (č. 34) byli nuceni k četbě nezajímavých knih, což je odcizilo od četby (viz výše).

Zvláštnosti jejich četby:

Tato skupina by se dala označit částečně jako prázdninová čtenáři, čtenáři z donucení, čtenáři povinné četby nebo též „nečtenáři“ z nedostatku času. Nedá se říci, že by nic nečetli, rozdíl od skutečných čtenářů je ten, že si za každou cenu čas na četbu nedělají.

Názory na četbu a knihy

Jen málo „filozofují“ o četbě a knihách. Když už, orientují se spíše na druhé (=) píše o bratrovi a nebo proč se obecně nečte (č. 21, 33, 34).

Č. 21 – Krištof, 19 let: (zájem o matematiku již na 2. stupni ZŠ) „...jak život kráčí dál, je zapotřebí získat obzory obecné a spíše se začít věnovat tomu, co nás baví, co nám jde. Nemá smysl se zabírat čtením, když k němu vztah nemáme, nicméně nutno dodat, že současné žactvo základních škol má omezené zájmy, v čemž vidím jako budoucí pedagog obrovský problém...“

Sebehodnocení, hodnocení druhých

Č.26 – Iveta, 20 let: „...Dneska nečtu skoro vůbec. Teď nedávno jsem teda měla slabou chvíli a přečetla si knihu své spolubydlící, protože o ní pořád vyprávěla. Byla dobrá, říkám si, že se čtením zase začnu. Za to, že jsem přestala číst, může stejně počítač a internet. Člověk neustále brouzdá na internetu nebo místo knihy si pustí film. Naštěstí jsem dětství prožila bez počítače, bratr moc ne a po knížce dneska ani nevzdechne.“

Přiznávají, že mnoho nečtou, že jsou vlastně čtenáři z donucení. „nucení čtenáři“ u čtenářů skupiny (č.21,31).

Č. 21 – Krištof, 19 let: „...Tím se dostávám na konec své cesty ke čtení...Vlastně ne na konec, ale právě tam, kde jsem nyní na vysokou školu. Nyní mě nic nenutí číst krásnou literaturu a podobné knihy. Ale řekl bych, že retardovaný ještě nejsem. Číst umím, rád a se zájmem si denně čtu různé novinové zprávy a další kratší články, které jsou výstižné, přesné, rozšíří mi všeobecný přehled a dají mi něco do života.....Ať si každý myslí, co chce, ale já se za nic nestydím. Má cesta ke čtení dávno skončila, nyní pokračuje jako cesta čtení a přiznávám, že v porovnání s cestami jinými se nad ní snáší mlhavý opar minulosti.“

První vzpomínka

Většinou na předškolní období na čtení prarodičů (a rodičů?).

č. 33 - Příběh Niny, 19 let

Moje cesta ke čtení a čtenářství

Již od dětství jsem byla vedená ke čtení. Když jsem ještě jako malá neuměla číst, vždy mi někdo přečetl pohádku na dobrou noc. Po nástupu do školy jsem se snažila číst sama, ale to už tak zábavné nebylo, naopak bylo to velmi náročné, ale zvládla jsem to. Postupem času jsme byli na prvním stupni nuceni číst, pro mě nezajímavé, knihy. Myslím, že to byl první moment, kdy jsem se odcizila od čtení.

Na gymnáziu, kam jsem chodila celé čtyři roky, jsme hned první hodinu literatury dostali seznam četby, který obsahoval alespoň šedesát, pro mě neznámých, titulů. Nikdo z nás neměl čas na to, co ho opravdu zajímalo, v tu chvíli se ve mně objevila přímo nenávisť ke čtení. Snad jen během prázdnin jsem si mohla vzít knihu pro dívky a s chutí ji přečíst za jeden večer. To byly zase okamžiky, kdy jsem byla vášnivou čtenářkou. Romány, knihy pro dívky neboli červená knihovna, to byla moje odměna po náročném dni. Avšak tato vášně vyprchala, když jsem se dostala do určitého věku, v tu chvíli to bylo trapné, číst červenou knihovnu, proto jsem raději nečetla vůbec.

Nyní jsem na vysoké škole a historie se opakuje. Minulý týden jsem dostala seznam povinné četby, který mě absolutně znechutil. Nejen že je tato četba v angličtině, ale seznam je tak dlouhý, že bych musela jednu knížku přečíst za týden, abych vše stihla. A to je, považte, nad lidské schopnosti. Abych vše shrnula, musím o sobě říct, že jsme se stala nucenou čtenářkou, která je znechucená tím, že nemůže číst to, co by chtěla.

5. model

Cesta nevzbuzeného zájmu – příběh „nečtenáře“

Tato skupina je nejméně zastoupená a ani se nejedná o jedince, kteří absolutně nic nečtou. Přeci jenom se jedná o vysokoškolské studenty, kteří mají za sebou studium na střední škole, kde byli nuceni něco přečíst. Nečtou toho mnoho nebo se vůbec nejedná o knihy s dějem (beletrii). Nečtou s láskou a požitkem a na četbu si ani čas neudělají, nebo nečtou příliš, i kdyby čas měli.

Motivace – pocity – vztah

Žádný vřelý vztah k četbě knih, příběhů, čtou především časopisy se zajímavostmi.

Žádné mezníky neuvádějí.

Sebehodnocení, hodnocení druhých

Sebehodnocení je upřímné a zřejmě se vidí reálně – knihy je nelákají, téměř je nečtou pro potěšení ve volné chvíli. Jsou ale s tímto stavem spokojeni, nechtějí na něm nic měnit.

První vzpomínka

č. 33 Příběh Radky, 19 let

Moje cesta ke čtení a čtenářství

*Musím přiznat, že nejsem příliš velká čtenářka. Už na základní škole jsem četla jen knížky, které jsme číst museli. Ráda čtu články v časopise (např. 21. století, Epocha,...), člověk se dozví spoustu zajímavých věcí z historie, medicíny, přírody, vesmíru a techniky. Čtete jen to, co vás zajímá, a v těchto časopisech získáte potřebná fakta. Některé knihy jsou pro mě příliš zdlouhavé a zkrátka nejsou mým šálkem kávy. Ale tím nechci říci, že knihy nemohou být poučné. Každopádně povinná četba typu *Babička* či *Povídky malostranské* mě patrně od čtení knih odradila.*

Výsledky analýzy textů byly převedeny do schémat, která přehledně ukazují činitele i důsledky pro čtenářství studentů. Poslední schéma vyznačuje cesty, které jsme na základě výpovědí modelovali.

Schéma č. 1: ČINITELE A MEZNÍKY ČTENÁŘSTVÍ VE VÝPOVĚDÍCH STUDENTŮ PdF

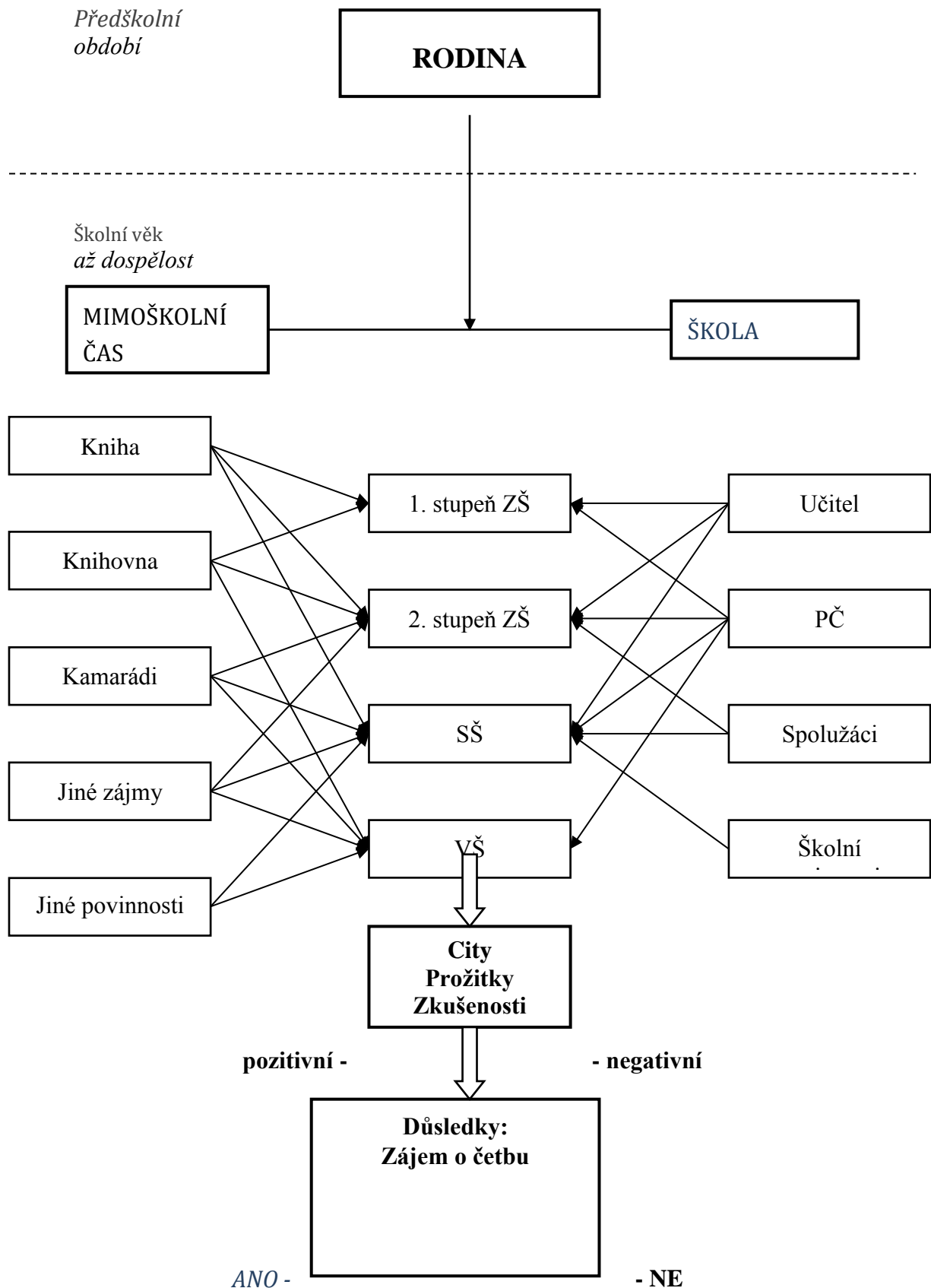

Schéma č. 2: DŮSLEDKY ČINITELŮ A UDÁLOSTÍ NA ČTENÁŘSTVÍ STUDENTŮ

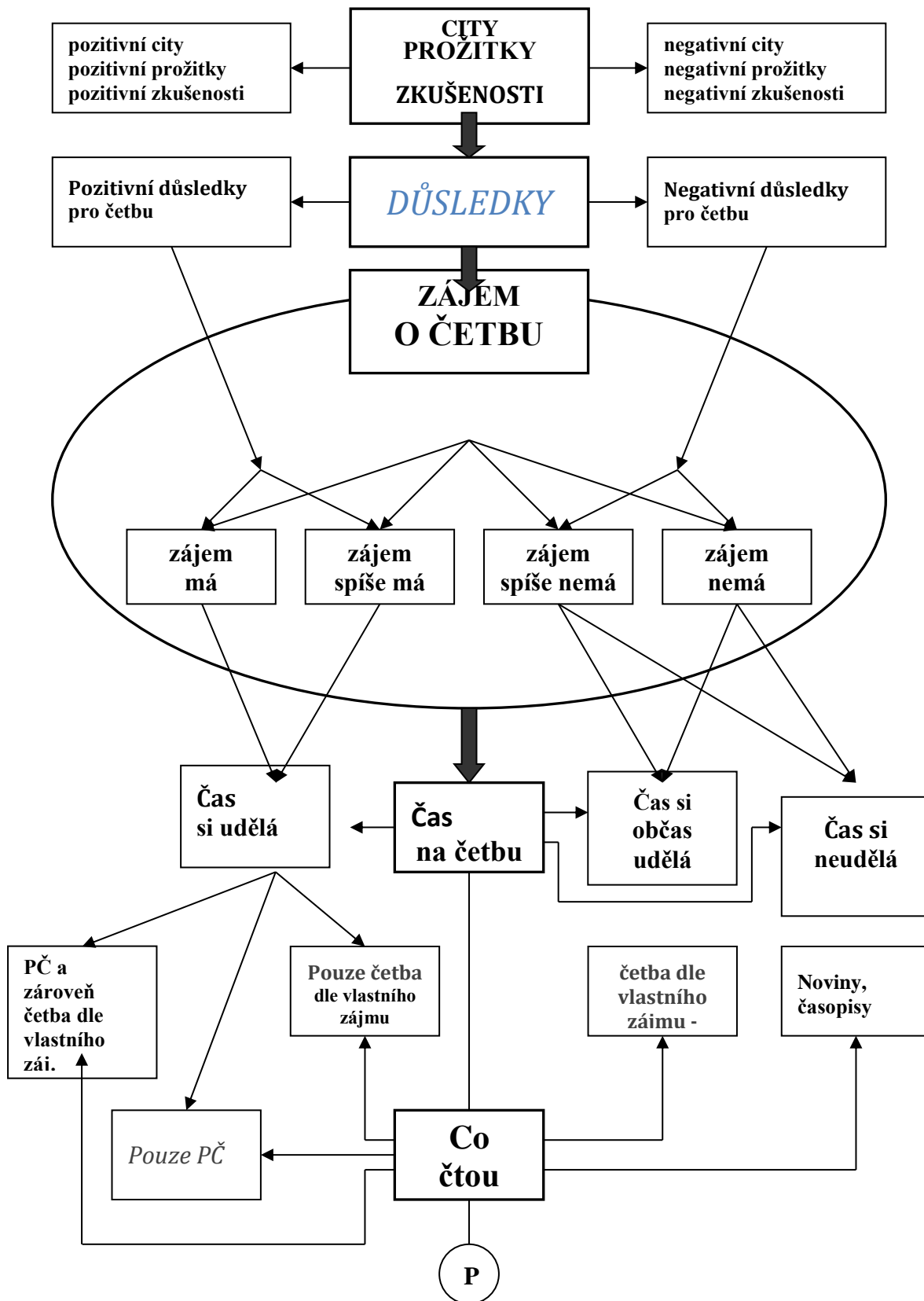

Schéma č. 2:

DŮSLEDKY ČINITELŮ A UDÁLOSTÍ NA ČTENÁŘSTVÍ STUDENTŮ PdF (dokončení)

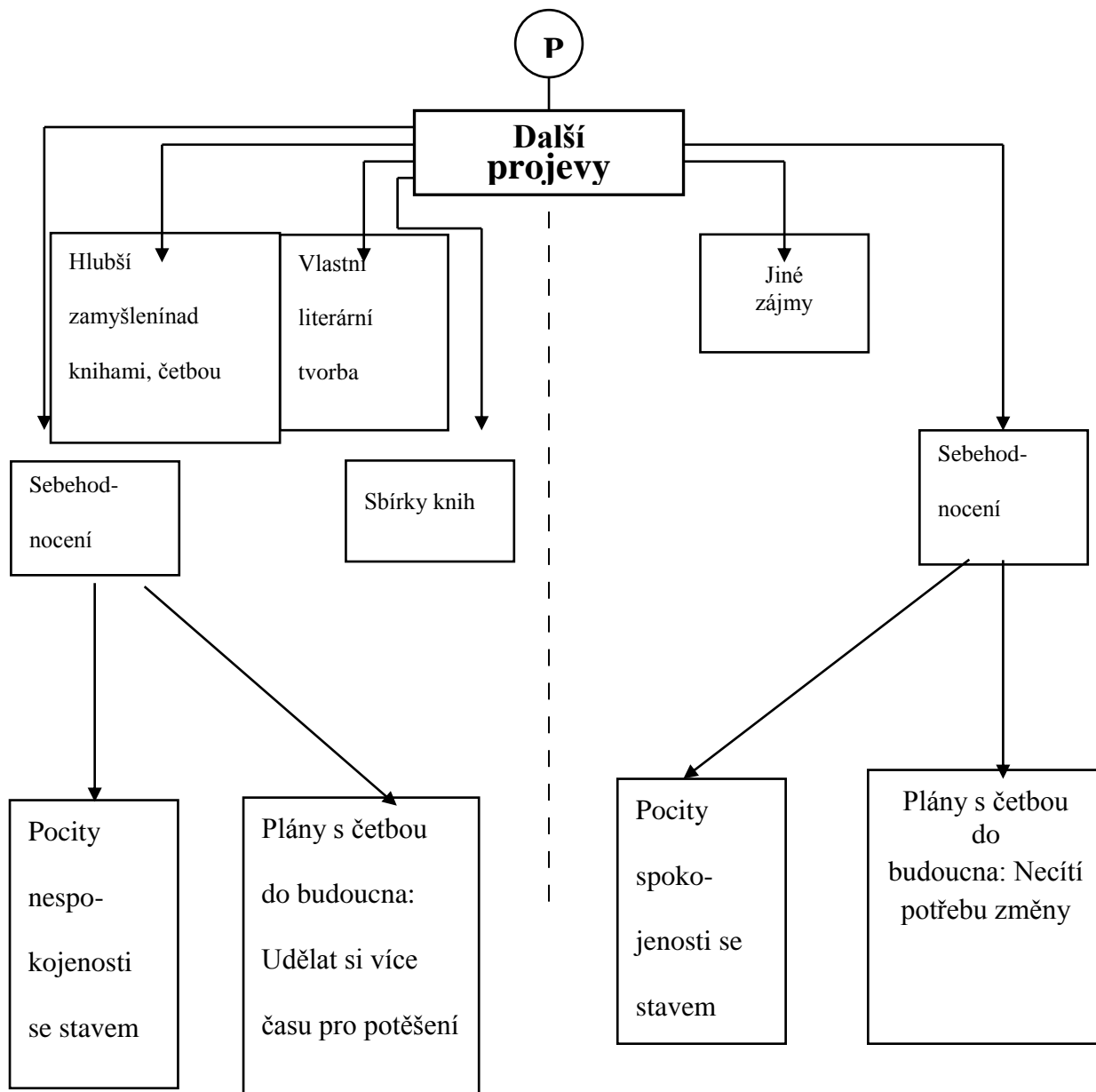
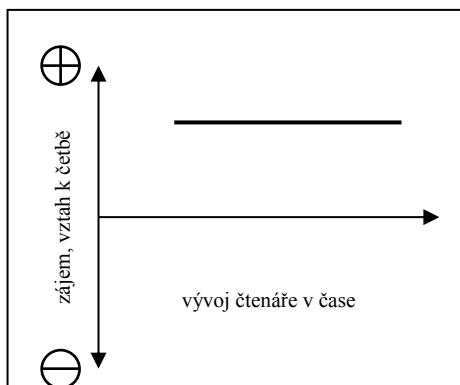
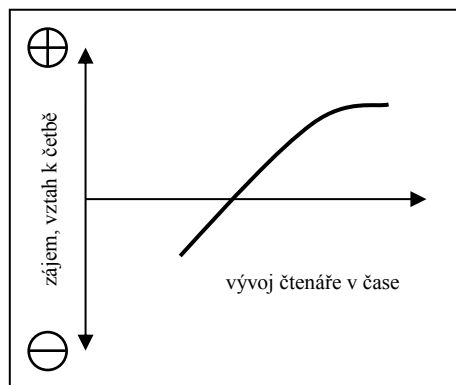

Schéma č. 3:

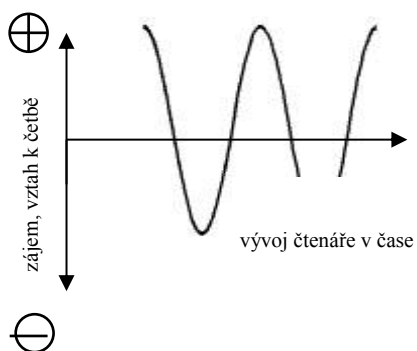
CESTY ČTENÁŘŮ

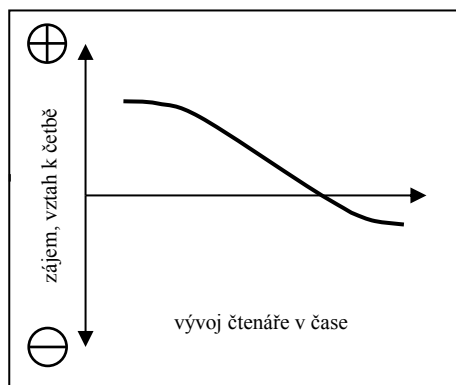
Skupina číslo 1: Cesta trvalého zájmu o četbu

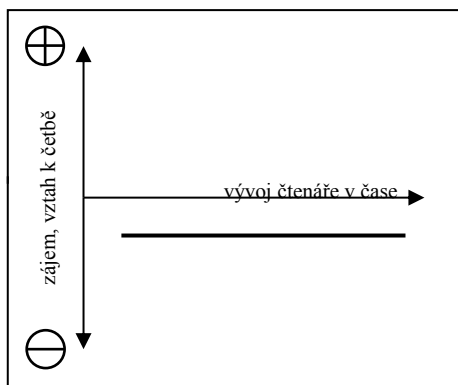
Skupina číslo 2: Cesta postupně získaného zájmu o četbu

Skupina číslo 3: Cesta k zájmu o četbu s překážkami

Skupina číslo 4: Cesta ztraceného zájmu o četbu

Skupina číslo 5: Cesta nevzbuzeného zájmu o četbu

Shrnutí: Zájem o četbu a zkušenost s ní se u studentů, budoucích učitelů, jeví jako vcelku uspokojivá. Je třeba však věnovat čtenářské gramotnosti pozornost a didaktizovat tento pojem ve výuce studentů.

(Literatura je uvedena v celkovém seznamu literatury v monografii o čtenářské gramotnosti.)

**Příloha č. 6: „Výsledovka“ z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování
Dotace**

Výsledovka je přiložena v tištěném formátu.